

УДК 785.7:780.643.2:398:781.22(477)(045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-2-27>

Станіслав НІДЗЕЛЬСЬКИЙ,

orcid.org/0009-0006-5422-1249

*творчий аспірант кафедри дерев'яних духових інструментів
Національної музичної академії імені П.І. Чайковського
(Київ, Україна) supersaxik@gmail.com*

ЕТНОС І ЗВУК: СТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЕННЯ ФОЛЬКЛОРНОЇ ОБРАЗНОСТІ У ТВОРІ ВАЛЕРІЇ ВІНОГРАДОВОЇ «КОЛО» ДЛЯ АНСАМБЛЮ САКСОФОНІВ

У статті розбираються стилістичні аспекти відтворення фольклорної образності у витворі Валерії Виноградової «Коло» для ансамблю саксофонів на основах етносу і звуку. Зокрема, вивчається, як композиторка використовує народні мотиви, ритмічні структури та інтонаційні звороти в контексті сучасних композиційних технік; аналізується, як специфічні риси інструмента, такі як динаміка, тембр та технічні прийоми, сприяють відтворенню фольклорної образності; розглядається, як традиційні фольклорні елементи адаптуються до сучасного музичного дискурсу, зберігаючи при цьому свою автентичність.

Актуальність теми міститься у потребі дослідження нових форм розуміння українського фольклору у творчості сучасних композиторів, зокрема в нетрадиційному інструментальному середовищі, як-от ансамбль саксофонів. Такий розбір сприяє глибшому збагненню процесів національного самовираження у музиці та виявляє потенціал фольклору в сучасному художньому полі.

Мета дослідження – окреслити та проаналізувати стилістичні засоби відтворення фольклорної образності у творі Валерії Виноградової «Коло» для ансамблю саксофонів, з'ясувати, як етнічні елементи поєднуються у сучасну інструментальну фактуру, та виявити роль саксофонного ансамблю як медіатора між традиційною культурою й сучасною музичною мовою.

Результати дослідження показали, що композиторка органічно вплітає народні мотиви, ритмічні структури та інтонаційні звороти в контексті сучасних композиційних методик. Це дає змогу створити твір, який зберігає автентичність фольклорної образності, водночас відповідаючи вимогам сучасної музики. Аналіз засвідчив, що специфічні властивості саксофона, як-от динаміка, тембр та технічні прийоми, ефективно передають фольклорну образність. Використання цих можливостей дозволяє створити багатогранний звуковий ландшафт, що відображає розмаїття української музичної традиції. Дослідження виявило, як традиційні фольклорні елементи пристосовуються до сучасного музичного дискурсу, зберігаючи при цьому свою автентичність. Це свідчить про гнучкість та динамізм української музичної традиції, здатної до трансформацій у нових контекстах. Аналіз показав, що кожна частина циклу «Коло» відображає певні аспекти української культури та традицій. Використання саксофонного ансамблю як засобу передавання цих образів дає змогу створити глибокий і багатогранний музичний твір, що є відображенням української духовної спадщини.

У висновках дослідження засвідчило важливість звернення до фольклору в новітньому мистецтві та показало, що сучасна музика здатна бути платформою для глибокого етнокультурного діалогу, зберігаючи та перетворюючи національні традиції в контексті глобальної культури.

Ключові слова: ансамбль саксофонів, фольклор, цикл «Коло», традиції, обряди, голосіння, інструментальна фактура.

Stanislav NIDZELSKYI,

orcid.org/0009-0006-5422-1249

*Postgraduate student at the Department of Woodwind Instruments
Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music
(Kyiv, Ukraine) supersaxik@gmail.com*

ETHNOS AND SOUND: STYLISTIC ASPECTS OF REPRODUCTION OF FOLKLORE IMAGERY IN THE WORK “KOLO” BY VALERIIA VYNOHRADOVA FOR SAXOPHONE ENSEMBLE

The article analyzes the stylistic features of reproducing folklore imagery in Valeriia Vynohradova's work “Kolo” for saxophone ensemble, based on ethnos and sound. Specifically, the article examines how the composer employs folk motifs, rhythmic structures and intonation in the context of modern compositional methods; analyzes how particular properties of the instrument, such as dynamics, timbre and techniques, aid in the reproduction of folk imagery; considers how traditional folk elements are adapted to contemporary musical discourse while preserving their authenticity.

The significance of the topic resides in the necessity to study novel ways of understanding Ukrainian folklore in the works of modern composers, particularly within an unconventional instrumental setting, like a saxophone ensemble. This kind of an examination facilitates a more profound grasp of national expression processes in music and unveils the possibilities of folklore in the current artistic sphere.

The goal of this research is to pinpoint and evaluate the stylistic methods of recreating folklore imagery in Valeriia Vynogradova's piece «Kolo» for saxophone ensemble, to determine how ethnic components are incorporated into the contemporary instrumental texture, and to show the function of the saxophone ensemble as a go-between for traditional culture and modern musical expression.

The study's outcomes have revealed that the composer naturally blends folk motifs, rhythmic frameworks, and intonation in the setting of current compositional methods. This allows for the creation of a work that retains the authenticity of folklore imagery while fulfilling the demands of modern music. The analysis indicated that the saxophone's unique characteristics, such as dynamics, timbre, and techniques, properly express folklore imagery. Utilizing these features helps to create a complex soundscape that represents the diversity of the Ukrainian musical tradition. The study showed how traditional folklore elements are adjusting to contemporary musical discourse while retaining their authenticity. This showcases the flexibility and dynamism of the Ukrainian musical tradition, which is capable of changes in fresh contexts. The analysis showed that each section of the Kolo cycle reflects certain aspects of Ukrainian culture and traditions. Using a saxophone ensemble to communicate these images enables the creation of a deep and multifaceted musical composition that mirrors the Ukrainian spiritual heritage.

To conclude, the research verified the significance of engaging with folklore in modern art and demonstrated that contemporary music can function as a venue for a profound ethno-cultural conversation, maintaining and reshaping national customs within the framework of global culture.

Key words: saxophone ensemble, folklore, cycle "Kolo", traditions, rituals, lamentations, instrumental texture.

Постановка проблеми. Сучасне українське музичне мистецтво все активніше звертається до фольклору як до джерела глибокого змісту, символіки та етнічної самобутності. Проте трансформація фольклорної образності у сучасному інструментальному творі, особливо в контексті нестандартного виконавчого складу – зокрема ансамблю саксофонів, – лишається малодослідженою.

В центрі проблеми – питання: яким чином фольклорна традиція, що головним чином пов'язується з вокальною та акустичною народною діяльністю, здатна бути втілена засобами інструментальної, академічної музики на нинішньому етапі? Як звук саксофона, інструмента з чужим корінням, може стати носієм українського етнокультурного сенсу?

Особливу увагу викликає твір Валерії Виноградової «Коло», в якому відбувається спроба осмислення фольклорних архетипів (зокрема символу кола як одвічного циклу) в контексті сучасної стилістики. Водночас, брак наукових досліджень, присвячених глибокому аналізу цього твору, створює вакуум у музикознавчій практиці та потребує ґрунтового аналізу.

Отже, завдання дослідження полягає у потребі вивчення стилістичних та звукових засобів, за допомогою яких у творі Валерії Виноградової «Коло» для ансамблю саксофонів втілюється фольклорна образність, а також у визначенні значення такого синтезу у формуванні сучасного українського музичного обрію.

Аналіз досліджень. Питання взаємодії фольклору та сучасного музичного мистецтва активно вивчаються в українському й зарубіжному музикознавстві. Неабияку увагу надано дослідженню

фольклорної образності у творчості українських композиторів ХХ–ХХІ століть. Зокрема, у працях Л. Кияновської, С. Павлишин, О. Катрич, О. Гнатишин та І. Щербакова простежується глибоке розуміння національного елементу як джерела новаторства в музиці.

Окреме місце займають дослідження, присвячені етномузикології – науці, котра вивчає музику як частину культури люду. Праці І. Хланти, В. Хоми, І. Павленко аналізують фольклор не тільки як джерело тематичного матеріалу, а як глибоку образну систему із власною логікою звукової організації.

Стосовно сучасної композиторської практики, значущим є аналіз творчості митців, що поєднують традиційне з експериментальним. Наприклад, у дослідженнях творчості З. Алмаші, І. Разумейка та Р. Григоріва (формація Nova Opera), а також О. Шмурака, спостерігається подібна тенденція до фольклорно-авангардного синтезу.

Однак творчість Валерії Виноградової, зокрема її інструментальні роботи, з погляду стилістичних засобів відтворення фольклорної образності ще майже не була предметом ґрунтового наукового розгляду. Існують лише окремі згадки у програмах концертів сучасної української музики, публіцистичних оглядах або композиторських презентаціях.

Отже, наявність потужної наукової основи з теми «музика та фольклор», водночас з відсутністю системного розбору конкретно твору «Коло» Валерії Виноградової, вказує на актуальність та новизну обраного дослідження, а також на його потенційний внесок у поступ української музикознавчої думки.

Мета статті – визначити та проаналізувати стилістичні засоби відтворення фольклорної образності у творі Валерії Виноградової «Коло» для ансамблю саксофонів, з'ясувати, як етнічні елементи інтегруються у сучасну інструментальну фактуру, та розкрити роль саксофонного ансамблю як медіатора між традиційною культурою та сучасною музичною мовою.

Виклад основного матеріалу. Валерія Виноградова – українська композиторка та виконавиця родом із Бердянська. У своїй творчості поєднує електронну й акустичну музику, працює з інсталяціями та перформансами. Закінчила Національну музичну академію України та навчалася у Німеччині й Італії. Її роботи були представлені в різних країнах Європи, а в композиціях вона звертається до тем фольклору, міфології, науки та соціальних питань. Активно співпрацює з оркестрами, музичними театрами та електронними студіями, зокрема ZKM і SWR. Валерія є учасницею міжнародних фестивалів і ініціаторкою благодійних проєктів, зокрема концертів на підтримку України.

Музичний цикл «Коло» – це один із перших творів крупної форми української композиторки Валерії Виноградової, написаний у 2018 році. Цей твір є глибоким фольклорним та філософським осмисленням циклічності життя через призму українських народних традицій. Цикл «Коло» був написаний Валерією Виноградовою у 2018 році спеціально для Ukrainian Saxophone Ensemble – провідного українського колективу саксофоністів. Твір було створено на замовлення ансамблю для виконання на Світовому Конгресі Саксофоністів, що проходив у Загребі (Хорватія) у 2018 році (World Saxophone Congress XVIII).

Таким чином, «Коло» не лише стало першим твором композиторки великої форми, а й одразу отримало міжнародне звучання, будучи представленим широкій аудиторії професіоналів з усього світу. Цикл складається з восьми частин і призначений для унікального складу – ансамблю з 12 саксофоністів, що вже само по собі створює надзвичайно багатий тембровий простір. Композиторка поєднує академічну техніку з інтонаціями українського фольклору, створюючи символічну розповідь про сезонний ритм життя. Структура циклу базується на традиційному українському світогляді, згідно з яким новий рік і нове життя починаються з весни, а не з зими. Саме тому цикл відкривається частиною «Revival» – «Переродження», яка є водночас і початком, і продовженням попереднього життєвого циклу.

Такий підхід підкреслює ідею безкінечного кола, де кінець є лише підготовкою до нового

початку. Музична драматургія твору зосереджена не на лінійному розвитку, а на повторюваності з варіаціями: кожна частина відображає конкретний сезон і пов'язану з ним традицію, однак фінал твору навмисно повторює звучання першої частини. Такий прийом слугує сильним композиційним символом ідеї циклічності та нескінченності життя. Цей твір особливо цінний ще й тим, що демонструє ранній стиль композиторки, який суттєво відрізняється від її пізніших робіт. (Виноградова, 2018).

«Коло» – це синтез сучасного академічного письма, сакральної простоти народного мелосу та філософського бачення людського буття як частини великого природного циклу.

Перша частина: Revival (Переродження)
Частина Revival відкриває цикл «Коло», утверджуючи ідею не абсолютного початку, а нового витка у безкінечному обертанні часу. Цей умовний «початок» символізує не народження з нуля, а переродження, повернення до життя після завершення попереднього циклу. Твір починається камерним інтермеццо – дуєтом двох сопрано саксофонів, чия фактура побудована на інтонаціях українських веснянок. Цей діалог створює атмосферу прозорості, пробудження, і відкриває простір для поступового розгортання музичної тканини. Веснянки – символ оновлення та закликання весни – постають як головна інтонаційна основа. Після вступу в партії альту саксофона з'являється головна тема частини – вона має активний, спрямований вгору рух, що поступово охоплює весь ансамбль. Цей вертикальний рух є характерною рисою весняних обрядових пісень, у яких звернення до небес, до природи, до сил вищого порядку трансформуються в музичну мову закликання – святкову, натхненну, сповнену очікування. Кульмінаційна побудова частини виростає із цього поступового згущення фактури, яка починає «жити» разом з природою, пробуджуючи новий цикл.

Особливої глибини додає ліричний меланхолійний епізод – емоційний відступ, який виникає у середині частини. Це – туга за минулим роком, за попереднім циклом, своєрідна внутрішня рефлексія. Цей епізод символічно перегукується з майбутньою частиною «Голосіння», формуючи своєрідне «внутрішнє коло» в межах великого циклу. Таким чином, композиція розгортається не лінійно, а мереживно, з багатьма асоціативними зв'язками між частинами. У завершенні Revival знову утверджується первісний настрій – світлий, святковий, життєствердний. Весна прибуває, приносячи оновлення, натхнення і надію.

Друга частина циклу «Коло» – Kupalo – є даниною українській обрядовості, зокрема традиціям свята Івана Купала, одного з найбільш містичних і яскравих етапів фольклорного року. Цей фрагмент циклу занурює слухача в атмосферу літніх молодіжних веселощів, співів, танців і магічних обрядів, що традиційно супроводжують купальську ніч. Музичний матеріал базується на інтонаціях купальських пісень, однак подається у сучасному, експериментальному ключі.

Частина має перформативний характер – вона активно залучає рух виконавців, які в процесі гри взаємодіють між собою: плескають по нозі, тупотять, переміщуються сценою, утворюючи візуальний простір народного танку. Також використовується гра на саксофоні зі спеціальними перкусивними прийомами – slap, фрикційні звуки, а також вигуки «гей!» – типові елементи фольклорної манери виконання. Така експресивність та тілесність виконання створює глибоку синергію між звуком і жестом, перетворюючи музичну частину на міні-виставу. Візуальний та акустичний образ Купальського танцю стає кульмінацією ритуального циклу літа. Однак частина має і внутрішній контраст: друга її секція переходить до більш ліричного, тендітного образу, який переданий через три альтові саксофони. Цей епізод символізує жіночий аспект купальської ночі – гадання на кохання, віру в магічну силу води, трав і вогню. Мелодія набуває ніжного, інтимного характеру, передаючи особливу магію нічних ворожінь. Як і в першій частині, фінал Kupalo повертає нас до початкової танцювальної теми – це ще одне внутрішнє «коло», яке підтверджує ідею повторення, циклічності, вічного повернення до джерела.

Третя частина циклу «Коло» – Жнива – переносить нас у пік літнього циклу, до пори збирання врожаю, коли земля розкриває свою щедрість, а людина вступає з нею у глибокий, сакральний діалог праці. Саме в цей час на полях звучать пісні, які йдуть не лише від голосу, а й від серця, тіла і ритму самої праці. Музична мова цієї частини максимально тілесна – акцент зроблений на нижньому регістрі ансамблю, що додає глибини, ваги і відчуття зв'язку з ґрунтом. Ритм стає безперервним, подібно до ритму серця в розпалі фізичної роботи. Швидкі, короткі мотиви пронизують тканину твору, створюючи ілюзію постійного прискорення – при незмінному темпі. Це – майстерне передавання динаміки колективної праці, коли рух і енергія передаються один одному, немов хвиля.

Жнива – це гімн землі й людині, що з нею зливається в єдине ціле. Тут з'являється і тема родючості, і вдячності природі, і глибинного шану-

вання традиції. Втім, як і в попередніх частинах, ця музика має свою тіньову сторону. В середині частини з'являється емоційно глибокий відступ – темніший за колоритом, з тягучими гармоніями та приглушеними тембрами. Цей епізод звертається до іншої сторони теми жнив – до теми поневолення, тяжкої праці, що втратила свою добровільну і святкову суть. У ньому чується біль, втома, пригнічення – емоційне відлуння історії, в якій праця часто була не святом, а формою несвободи. Тут звучать відголоски поневолених українських пісень – свідчення стійкості народу, що в найважчі часи не втрачав своєї музичної ідентичності. Ця подвійність – ідеалізована праця як духовне єднання з землею, і праця як символ поневолення – робить частину Жнива однією з найбільш драматичних та глибоких у всьому циклі.

Четверта частина: Aurora in the sunset Твір стає точкою перегортання – моментом зміни напрямку, що дуже цікаво концептуально. Назва «Aurora in the sunset» – парадоксальна, водночас символічна. Схід у заході вказує на циклічність, де кінець стає початком, а початок – кінцем. Це ідея «вічного повернення», але не в тій самій точці, а в зміненому координатному просторі. Прекрасна метафора внутрішньої трансформації, що зберігає поступ. Використання тенора в соло – це ніжний, зворушливий жест, який додає інтимності. Його високий регістр – як світло, що пробивається крізь шарм саксофонного ансамблю. Ідея «викроїти» тембр соліста через схожість із валторною чи іншими духовими – це тонка оркестрова алхімія. 11 саксофонів – майже як «хор дихання», що створює пульсуюче, живе середовище, в якому тенор – це голос самоусвідомлення. Твір не прив'язаний до жодного сезону, однак фольклорні мотиви зберігаються, трансформуючись у мову музики – дуже важливий момент. Це не ілюстрація традицій, а композиційна розмова з ними. І це додає шарм саме на рівні стилістики – не як форма, а як інтонаційна пам'ять.

Структура – три частини, але з «перевернутим» емоційним вектором. Це також цікаве рішення: спокій – рух – спокій замість класичної динаміки вступ – напруга – розв'язка. Тут напруга стає серцевиною, точкою фокусування уваги. Але загалом твір має контемплативну рамку, що підсилює медитативність. Таким чином, друга частина – енергетичний вузол, який, як ти сказав, семантично поза Колом, але саме це і дає йому центрову функцію. Прекрасне протиріччя. Цей твір стає архітектурним центром усього «Коло» – не лише композиційно, а й філософськи. Вийшовши за межі традиції, він повертає її

у новій якості. Це схоже на метамодерн у музиці, де ти одночасно працюєш із традицією й руйнуєш її, щоби дати їй нове життя. Післяперегортальна трансформація форми Четверта частина «Aurora in the sunset» стала центром симетрії, своєрідною віссю, яка розгортає не тільки рух у зворотному напрямку, але й змінює оптику всього циклу. Якщо до цього моменту фольклор виступав як система, в якій традиція була джерелом закону і порядку, то тепер – фокус зміщується на людину. І саме цей голос, людський, живий, змінний – стає новим джерелом смислу. Голос Людини – новий фольклор. Тепер фольклорна основа перестає бути лише архетипом – вона стає мовою, через яку людина себе висловлює.

У наступних чотирьох частинах циклу з'являється людський голос у різних проявах:

- інтимність, де особистий досвід переосмислює колективний;
- опір, як відповідь на традиції;
- пам'ять, що містить у собі як фольклор, так і переживання;
- пошук себе, де традиція вже не директива, а точка опори чи виклику.

Це новий пласт семантики – людина як носій, редактор і критик традиції. Очевидно, в цих наступних частинах змінюється й музична тканина. Якщо раніше структура диктувала логіку розгортання, то тепер музика слідує за емоційними, інтимними імпульсами. З'являється більше експресії, особистісних жестів, нестандартних рішень у фактурі й гармонії. Форма стає живою, реактивною, людською. Традиція тепер – не лише набір формул чи циклів, а жива основа для діалогу. І кожна наступна частина – це нова людина, новий голос, новий спосіб співіснування з «колом». Це вже не архаїчне Коло, а екзистенційне коло, в якому людина шукає себе – всередині й назовні фольклорного коду.

П'ята частина циклу Коло називається Весілля і є роздумами над традиціями весільних пісень. Твір виконують два солісти – альт-саксофоніст і баритон-саксофон, що створюють людські два голоси подружжя, та ансамбль з 10 саксофонів, який додає глибини та складності. Твір розпочинається фанфарним вступом, що майже позбавлений людського звучання, але водночас передає традиційність самого весілля – величезну кількість обрядів, правил і суспільних очікувань, що оточують це святкування. Вступ створює атмосферу офіціозу, яка підготовлює слухача до значущості та ритуальності цієї події. Далі два солісти вступають без ансамблю, їх звучання – ніжне та ліричне, як переплетення двох голосів.

Це створює образ особистої єдності, відображаючи глибокий емоційний зв'язок між подружжям. Коли ансамбль вступає в гру, музика стає більш активною і насиченою.

Поява ансамблю змінює відчуття, надаючи твору важкості, адже весілля і подружжя – це не лише емоційний союз, але й обов'язки та соціальні зобов'язання. Музика тут нагадує про тиск зовнішнього світу, який накладає свою вагу на відносини, створюючи контраст між інтимністю і суспільними вимогами.

Весілля – це образ, що не має однозначного трактування. Коли солісти звучать самотійно, музика є простою і природною, але з входом ансамблю виникає відчуття зовнішнього тиску: традиції, очікування, правила, що визначають кохання і подружжя. Це відображає бачення шлюбу, як водночас приватної і соціально зумовленої інституції. Ця частина циклу Коло балансує між святковою фанфарністю і тривожністю, що відображається в музичній палітрі твору. Вона розкриває складність і відповідальність, що супроводжують момент весілля, та викликає роздуми про те, як особисті зв'язки взаємодіють із соціальними і культурними вимогами.

Шоста частина циклу Коло називається Голосіння і є образом традиційних українських голосінь – пісень, що виконуються під час обрядів поховання та виражають біль і скорботу через смерть. У цій частині композиторка звертається до традицій, в яких голосіння виступають як вигуки й крики за померлим, виражаючи одночасно і стародавню культурну спадщину, і глибокий особистий біль. Твір написаний для соло сопрано саксофону та ансамблю саксофоністів, і в ньому композиторка намагається передати не стільки зовнішній, гучний крик скорботи, скільки внутрішній біль. Незважаючи на те, що зазвичай голосіння асоціюються з високими емоціями і стражданнями, тут саксофон грає дуже високо, але тихо. Цей контраст між висотою звуку і його м'якістю символізує безсилу тугу, ту саму тишу страждання від втрати чогось глибоко важливого.

Ця частина також містить звертання до виміру Ірій – світу предків згідно з українськими стародавніми традиціями. Відображаючи тему смерті, композиторка переносить слухача в момент, коли ми, дивлячись у небо, звертаємося до своїх предків. Сама смерть нагадує нам про існування цього паралельного світу, де зберігається пам'ять про тих, хто відійшов. Голосіння є невеликою зміною координат кола: досі ми на землі, але тепер спрямовуємо погляд угору, у бік світу предків. Це створює особливий контекст для роздумів про

взаємозв'язок між життям і смертю, про існування тих, хто вже не з нами, і про те, як їхній світ впливає на наші переживання. Голосіння стає медитативним рефлексією на смерть і втрату, акцентуючи на тій частині скорботи, яка перебуває всередині, а не на голосних і явних проявах цієї болісної емоції. Це створює особливу атмосферу, де звуки саксофону стають ніжним, але важким відголоском внутрішнього страждання.

Сьома частина циклу Коло, Танок предків, постає як відповідь на попередню частину Голосіння. Це не лише музична, але й символічна відповідь зі світу Ірій – простору предків у традиційному українському уявленні. Тут композиторка звертається до зимового циклу українських обрядових пісень, зокрема до колядок, які пов'язані з періодом, коли природа завмирає, а людина повертається до пам'яті про тих, хто вже пішов. У цій частині смерть і зима є водночас завершенням і початком нового циклу, адже весна неодмінно прийде – і Коло розпочнеться знову.

У творі відкрито використано одну з найвідоміших колядок – Нова радість стала. Цей вибір є свідомо суперечливим: попри наявність давніших, архаїчніших колядок, композиторка обирає саме цю мелодію через її глибоку закоріненість у сучасному сприйнятті зимових свят. Таким чином, створюється міст між глибинним минулим і теперішнім – традиція оживає не як музейна пам'ять, а як жива, пульсуюча реальність. Танок предків структурований як тричастинна форма. Перша і третя частини мають ритуальний характер: тут саксофоністи не лише грають, але й співають саму колядку. Це несподіване рішення надає твору ще більшої людяності, порушуючи межі між інструменталістом і виконавцем ритуалу. Водночас центральна, друга частина, відходить від традиції колядок – вона показує образ самих предків: жвавий, танцювальний, з елементами відповіді, немов предки, почувши голос Голосіння, виходять на контакт.

У цій частині відбувається важливий зсув перспективи: якщо на початку форми людські голоси творять традицію, то в середині – самі предки уособлюють людяність. Це глибоко символічний поворот, який підкреслює, що люди водночас і створюють традиції, і стають їх частиною. Традиції з одного боку формують спільноту, з іншого – постають як результат людської дії, пам'яті та ритуалу. У Танці предків обрядовість, пам'ять, смерть і радість зливаються у єдиний жест. Це танець, який не просто відтворює минуле, а повертає його в теперішнє – як нагадування про незриму присутність предків і як запрошення до наступного витка кола життя.

Остання, восьма, частина циклу Коло, що носить назву Щедрик, попри свою фінальну позицію, не є завершенням. Вона постає не як кінець, а як телепорт – перехід у наступне коло. В основі твору лежить ідея циклічності, у якій немає остаточного завершення – лише постійне відновлення. Саме тому ця частина не формує крапку, а лише коментує її, перетворюючи її на кому, що веде в новий оберт. Композиторка свідомо звертається до знаменитої обробки української щедрівки Щедрик у версії Миколи Леонтовича. Використання саме обробки, а не первісного народного матеріалу, підкреслює концепцію «нового в старому»: традиція, що вже пройшла шлях переосмислення, знову обробляється, набуваючи ще одного витка змін. Це не перше і не останнє коло – кожен новий оберт є відлунням попереднього, у якому старе стає новим, а нове – частиною тягlostі.

Частина написана для соло сопрано саксофона і ансамблю саксофоністів, і вимагає високого технічного рівня від соліста. Структурно вона складається з двох частин. Перша – це власне нова обробка Щедрика, де соліст взаємодіє з ансамблем, оновлюючи добре відому мелодію. Друга частина – це повернення до початку циклу: з'являються елементи з першої частини Кола, але вже в іншому світлі, з новими текстурами, з іншим контекстом. Цикл замикається – але не просто повторюється, а перетворюється, ніби оглядаючись на шлях, який вже пройдено. Якщо перша частина розпочиналася дуєтом сопрано саксофонів, то тепер на початку нового кола звучить трио: соліст Щедрика долучається до нового початку як третій голос.

Таким чином, остання частина одночасно завершує і ініціює – вона містить у собі спадок минулого циклу та потенціал наступного. Мотиви Щедрика, що залишаються вкінці, звучать уже як оформлення нового початку. Цей жест утворює головну ідею всього твору – життя як цикл, у якому кожен кінець вже є початком. Традиція стає живою саме в русі, зміні, у постійному творенні себе наново (Баб'як М.Г.).

Висновки. Цикл «Коло» Валерії Виноградової являє собою масштабне музичне дослідження циклічності буття, вкорінене в українських обрядах і фольклорі. Він складається з восьми частин, які можна умовно поділити на дві великі секції, об'єднані і розділені центральною точкою – твором *Aurore in the sunset*. Саме ця частина стає переломним моментом у розвитку циклу, змінює координати сприйняття: від земного, традиційного й ритуального руху перших частин (*Revival*, *Купало*, *Жнива*) – до внутрішнього, людського

виміру другої половини (Весілля, Голосіння, Танок предків, Щедрик).

Форма окремих частин змінюється залежно від символічного змісту: якщо перші три мають більш структурований, ритуальний характер, то в другій частині переважає суб'єктивне, особистісне переживання. Зокрема, в Голосінні голос звучить не як зовнішнє ритуальне голосіння, а як внутрішній, майже беззвучний біль. Весілля показує напруження між особистим і суспільним, Танок предків оживляє зв'язок із минулим через тілесність руху, а Щедрик завершує цикл мрією, спогадом або світлим поглядом у майбутнє.

У Колі традиція не відтворюється буквально, а проживається наново, як внутрішній досвід, що відкриває людині її місце у світі, у часі, у співі. Зв'язок людини з традицією, що розкривається через музику циклу Коло, є глибоким і багатограним. Традиція тут не виступає просто як набір установлених ритуалів чи обрядів, але як жива тканина, що пронизує і трансформує індивідуальність.

Музика Валерії Виноградової виражає цей процес як постійну взаємодію між індивідуальним і колективним, де кожна частина циклу розкриває різні аспекти цієї динаміки. Через цикл Коло музика стає дзеркалом для людини, що зростає та зміню-

ється в межах традиційних рамок. Початкова частина циклу, де втілено більше символічні та обрядові аспекти, ніби задає контекст, у якому людина ще є частиною великого кола, зв'язаного з минулим і майбутнім. Однак, у міру розвитку циклу, зокрема в більш «людських» частинах, таких як Весілля, Голосіння, Танок предків, ми бачимо, як людина трансформується, відходячи від абстрактних символів традиції до конкретних емоційних переживань і переживання внутрішніх змін.

Особливо важливою є частина, що зображає людське існування у всій його складності: радість, сум, відповідальність і біль, які постають не просто як інтерпретації традицій, а як шлях, що веде до розуміння власної ідентичності в контексті спільноти та часу. Через ці частини ми бачимо, як традиція і культура не є статичними, а постійно еволюціонують, взаємодіючи з особистістю, і як людина в середині цих змін знаходить своє місце, навчається і змінюється разом з ними. Цикл Коло стає втіленням ілюстрації того, як особистість проходить крізь традицію, зберігаючи в ній частину себе, але й трансформуючись, розширюючи межі власної ідентичності. Традиція тут не тільки зберігає, але й дає можливість для нового – постійної трансформації особистості в межах зв'язку з великим колом життя та культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виноградова В. Музичний цикл «Коло» [Music cycle “Circle”] [Нотний рукопис / Авторська концепція твору]. 2018.
2. World Saxophone Congress XVIII. Zagreb, Croatia, July 10–14, 2018. [Офіційна програма заходу / репертуар Ukrainian Saxophone Ensemble]. URL: <https://www.zagrebsaxcongress.com/index.php/participants/artists/item/444-ukrainian-saxophone-ensemble/>
3. Баб'як М.Г. Особливості інтерпретації колядок та щедрівок в композиторській діяльності М. Леонтовича та його послідовників. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/15654/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B>.

REFERENCES

1. Vynohradova V. (2018). Muzychnyi tsykl «Kolo» [Notnyi rukopys / Avtorska kontseptsiiia tvoruu] [in Ukrainian].
2. World Saxophone Congress XVIII. Zagreb, Croatia, July 10–14, 2018. [Ofitsiina prohrama zakhodu / repertuar Ukrainian Saxophone Ensemble]. URL: <https://www.zagrebsaxcongress.com/index.php/participants/artists/item/444-ukrainian-saxophone-ensemble/> [in Ukrainian].
3. Babiak M.H. Osoblyvosti interpretatsii koliadok ta shchedrivok v kompozytorskii diialnosti M. Leontovycha ta yoho poslidoynykiv [Peculiarities of Interpretation of Carols and Christmas Carols in the Compositional Activity of M. Leontovych and His Followers]. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/15654/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B> [in Ukrainian].